

MEZOPOTÁMIE

☞ Na počátku všeho byl Sumer

V předchozí kapitole jsme si povídali o fascinujícím státu, který díky řece Nilu udržel svou nezávislost po předlouhých 3000 let. Ba co víc, ve své podstatě pokračuje ve své existenci dodnes. Když se podíváte na dnešní mapu, uvidíte na ní opět stejný název – Egypt, a to dokonce ve velmi podobných hranicích, kde vládli jeho starověcí předchůdci. Egypt zůstává i na dnešní světové politické scéně významným hráčem.

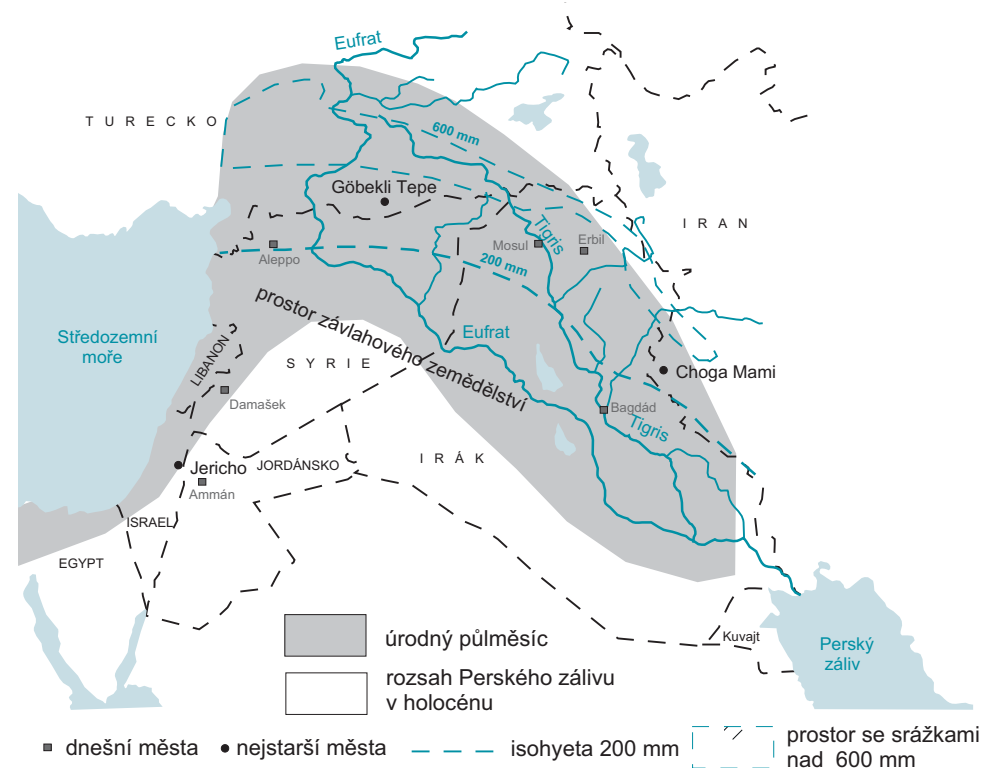
Paralelně s Egypťany se ovšem vyvíjela v povodí hned dvou řek, Eufratu a Tigridu civilizace, která byla podstatně turbulentnější. Sem jednotlivé národy přicházely a zase odcházely, aby si zde předávaly a inovativním způsobem rozvíjely poznatky té nejstarší – sumerské. Budeme se pohybovat v Mezopotámii, na území mezi dvěma řekami, přesně tak tuto oblast pojmenovali staří Řekové. Tato kapitola bude věnovaná sérii tzv. hydraulických civilizací, které se zde vystřídaly a které by zde nikdy nevznikly bez své schopnosti efektivně využívat říční vodu. Nemám v úmyslu předkládat vám nesmírně proměnlivý historický vývoj této oblasti, kdy se jednotlivé státní útvary střídaly jak na běžícím páse. Zaměřím se především na nejstarší období, které umožnilo vznik lidského osídlení v této klimaticky velmi náročné oblasti. Bylo to díky sérii vynálezů a inovativních technologií, které všechny nástupnické civilizace přejímaly.

Budeme se tedy pohybovat v prostoru geograficky vymezeném povodím Eufratu a Tigridu, hovořit budeme o velmi pestré skupině lidských civilizací, které na sebe volně navazovaly. Tu nejstarší, řekněme zakladatelskou, představovali Sumerové. Ne nadarmo známý historik, dodnes často citovaný Vojtěch Zamarovský, použil pro svou známou publikaci název „Na počátku byl Sumer“. Sumerové Mezopotámii dominovali od svého příchodu někdy ve 4. tisíciletí př. n. l. až zhruba do roku 2350 př. n. l., kdy je vystřídali semitští Akkadové. Sumerové se postupně z dějin jako národ vytrácejí, nicméně jejich následníci přejímají jejich znalosti, technologie a především písmo, které si přizpůsobují svým jazykům. Akkadská civilizace je na scéně relativně krátce, následují Babylóňané, Asyřané a Chetitě. I když každá z těchto civilizací nějakým tvůrčím způsobem přispěla k rozvoji sumerského dědictví, jedno mají všechny společné. Podobně jako v případě egyptské civilizace v povodí Nilu i ty, které se střídaly v Mezopotámii, byly zcela jednoznačně společnostmi, které svou existenci bytostně spojily s ovládnutím vodních zdrojů.

KDYŽ JEDNA ŘEKA NESTAČÍ

Začneme tedy podobně jako v předchozím případě povídáním o přírodních podmínkách prostředí, kde se budeme pohybovat. Povodí každé řeky má svá specifika. A tak není divu, že lidé, kteří se usazovali v průběhu holocénu na březích Eufratu a Tigridu museli řešit poněkud jiné problémy než jejich současníci u Nilu. Nelze říct, zda těžší, nebo lehčí, ale byla to podobná existenční výzva.

Eufrat je největší řekou Blízkého východu, pro jeho délku se uvádí údaj 2760 km, povodí zaujímá plochu 673 000 km². Pramení v Arménské vysočině v Turecku a protéká plochou krajinou Sýrie a dále pokračuje do Iráku, aby se na dolním toku spojil s řekou Tigris. Tím vytvoří nový tok, řeku Šatt al-Arab, která ústí do Perského zálivu. Ve starověku tomu tak nebylo, Perský záliv zasahoval více do vnitrozemí, a tak řada sumerských měst byla přístavy.

Povodí řek Eufratu a Tigridu, území „úrodného půlměsíce“ a tehdejší srážková činnost